

God bestaat: Ja of Nee

Harry Kuitert betoogt in *Letter & Geest* van 6 november jl. dat gelovigen moeten kiezen. Óf ze kiezen voor de God van de Bijbel, een God die ingrijpt, spreekt, gezelschap houdt en de wereld schept. Óf ze kiezen voor de God van artikel 1 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, een eeuwig, onzienlijk, oneindig, almachtig, rechtvaardig en volkomen wijs Wezen. Het is het een of het ander, de God van de mythologie of de God van het denken. In beide gevallen kies je hoe dan ook voor een constructie, het product van onze verbeelding of van onze ratio.

Kuitert vertelt ons niet *waarom* de twee constructies elkaar uitsluiten. Blijkbaar gaat hij ervan uit dat dat evident is. Ik denk dat het met die evidentie wel meevalt. Elke theoloog zal direct erkennen dat er door de eeuwen heen een ontwikkeling heeft plaatsvonden in het christelijke Godsbeeld, ja dat die ontwikkeling in het Oude en Nieuwe Testament zelf al duidelijk zichtbaar is. Terwijl voor Abraham, Isaäk en Jacob God vooral een stamgod is die bescherming en zegen biedt, ziet Paulus God als de schepper van de kosmos en de redder van de mensheid. Maar het lijkt me duidelijk dat zulke constructies van God elkaar niet uitsluiten. Als God almachtig is, dan kan hij ook Abraham zegenen met een zoon en aan Jacob in een droom verschijnen. En als God de Rode Zee splt of zijn profeten stuurt, waarom zou hij dan niet rechtvaardig, onzienlijk, eeuwig en almachtig kunnen zijn?

Dat een Godsbeeld in de loop van de tijd verandert wil niet zeggen dat het strijdt met een eerder Godsbeeld. Het kan een ander accent leggen, breder zijn, rijker zijn, of een andere invalshoek kiezen. Als God bestaat – en ik neem aan dat Kuitert dat niet *a priori* wil uitsluiten – dan lijkt het heel goed mogelijk dat hij zich in de loop van de geschiedenis steeds verder laat kennen en dat hij daarbij rekening houdt met de culturele en intellectuele ontwikkeling van de mensheid op dat moment.

Wat nu als twee constructies van God elkaar echt tegenspreken? Zoals ik zei geeft Kuitert helaas geen enkele reden om te denken dat dat het geval is. Maar laten we er eens van uitgaan dat ze elkaar wel degelijk tegenspreken. Stel bijvoorbeeld dat het gebod van God om de Kanaänieten uit te roeien (Deuteronomium 7) onverenigbaar is met de volkomen goedheid van God die genoemd wordt in artikel 1 NGB. Moeten we dan kiezen? Dat lijkt me wel: óf we geloven dat God dit gebod gegeven heeft, óf we geloven dat God volkomen goed is. Tenzij je volkomen irrationeel wilt zijn, kun je niet geloven dat twee constructies van God elkaar uitsluiten en tegelijkertijd beide aanhangen.

Het lijkt me echter cruciaal dat hieruit *niet* volgt dat beide constructies alleen maar menselijke producten zijn die niet op God betrekking hebben. Misschien verheldert het volgende voorbeeld wat ik bedoel. Een paar millennia geleden geloofden mensen allerlei dingen over de maan die we nu nog geloven: dat de maan met name 's nachts te zien is, dat de maan in beweging is, enz. Maar ze geloofden ook allerlei dingen over de maan die we niet meer geloven: sommigen geloofden dat de maan een godheid is of dat de maan zelf licht geeft. Hun constructie van de maan is deels gelijk aan, maar ook deels verschillend van ons concept van de maan. Toch zijn beide natuurlijk constructies van precies dezelfde maan, we weten heel goed dat we het over hetzelfde hemellichaam hebben. We kunnen immers allemaal de maan zien. Onze constructie is voor een deel anders, omdat we meer van de maan te weten zijn gekomen. Op dezelfde manier is het heel goed mogelijk dat het oude Israël dezelfde God vereerde als de schrijvers van de NGB, hoewel hun beelden van God op onderdelen kunnen verschillen.

Tenslotte, ik kan niet geloven in een God die puur en alleen een construct is. Ik bedoel dit heel letterlijk: ik *kan* het niet. Ik kan mezelf niet op zo'n manier voor de gek houden. Als ik weet dat iets alleen in mijn eigen gedachten bestaat, hoe kan ik het dan centraal stellen in mijn leven? Ik kan natuurlijk naar de kerk gaan, religieuze teksten lezen, psalmen zingen, mijn handen vouwen, maar ik zal me realiseren dat het niets meer is dan een grote

theateropvoering, om mezelf gelukkig te maken of gelukkig te houden. Ik ben niet zo pragmatisch, ik geef meer om waarheid. Als God niet bestaat buiten verhalen en andere constructies, dan wil ik me daarbij neerleggen. Dan dop ik liever zelf mijn boontjes, daar heb ik geen Godsconstruct voor nodig. God bestaat of hij bestaat niet.

Rik Peels is promovendus filosofie aan de Universiteit Utrecht en doet onderzoek naar *The Ethics of Belief*, www.rikpeels.nl.